

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Ю.В.Павловська

У статті розглядаються методичні рекомендації щодо організації індивідуалізованого навчання англійської професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем. Зокрема, визначається мета індивідуалізованого навчання професійно орієнтованого писемного мовлення, розподіл часу, види вправ, послідовність та особливості етапів організації навчання за запропонованою методикою.

Ключові слова: професійно орієнтована англійська мова, методика індивідуалізації навчання англійської мови, навчання англійського писемного мовлення.

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR FORMATION OF COMPETENCE IN ENGLISH PROFESSIONALLY ORIENTED WRITING USING METHODS OF TRAINING INDIVIDUALIZATION

Yu.V.Pavlovskaya

Summary. The article deals with the methodological recommendations on differentiated instruction of written English communication for professional purposes of students majoring in System Analysis. The purpose of differentiated written ESP instruction to future system analysts on the first year of study is to form the competence in reading and writing professionally oriented texts in the genres of instruction, CV, business letter and report using a student-centered approach. The student-centered approach in this case presupposes taking into consideration the individual differences of students, their motivation to study, learning needs and styles of learning.

In order to organize the differentiated written ESP instruction according to the suggested methodology, it is advisable to estimate students' level of English and to diagnose their dominating style of learning with the help of psychological test (e.g. Intelligence Structure Test of R. Amthauer) before the beginning of study. The results of these two tests constitute the basis for the assignment of individualized exercises for students. There are three types of individualized exercises in the methodology: exercises, adapted to the level of student's communicative competence in English; exercises, adapted to student's interests; exercises, adapted to student's style of learning. Thus, a student whose entry tests results show that he has A2 Level of English and dominant visual type of information perception, should be assigned adapted exercises with facilitated A2 level tasks and visual aids. Specifically designed system of general and individualized exercises should be applied during the course of study in order to achieve better learning outcomes. Under the differentiated ESP instruction it is effective to organize the classroom learning process into group work, pair work and team work as well as combine whole-class and differentiated activities.

Keywords: individualization of English instruction, differentiated instruction, English for Professional Purposes.

У нинішніх умовах розвитку глобальної економіки передові країни світу як ніколи зацікавлені у впровадженні інформаційних технологій, збільшенні наукоємних виробництв, підвищенні керованості виробничих процесів, про що свідчать випереджальні темпи розвитку світового ринку інформаційних систем та послуг. Це спричинило нагальну потребу у відповідних фахівцях та високий рівень соціального замовлення на новітню спеціальність «Системний аналіз». Саме аналітики систем, завдяки ґрунтовній підготовці в галузях інформаційних технологій та математичного моделювання здатні розв'язувати проблеми й завдання в багатьох сферах діяльності людини. Водночас, якісна підготовка фахівців із системного аналізу неможлива без формування й розвитку англійської комунікативної компетентності спеціалістів, яка є невід'ємною складовою успішної міжнародної співпраці та професійного вдосконалення. Якісне та кількісне зростання технологічних засобів віддаленого спілкування пояснює пріоритетність формування англійської компетентності в писемному мовленні, навчання якого вимагає розробки сучасних методик.

Організація навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів залишається актуальною проблемою вищих навчальних закладів. Дослідження індивідуалізації навчання англійської мови у ВНЗ мають як теоретичний (дослідження із педагогіки та теорії навчання іноземних мов – Ю.І.Пасова [1], І.І.Деркач, О.О.Зимовіної, Є.В.Королькової, С.Б.Пустовалова), так і практичний характер (праці із методики викладання іноземних мов С.Ю.Ніколаєвої [4], М.М.Сосяк, Н.Д.Соловйової, О.Б.Метьолкіної, Т.П.Лисийчук, Т.І.Труханової). Проте малодослідженою залишається розробка прикладних методик індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем, що зумовлює актуальність нашого дослідження. **Метою** нашої статті є представлення рекомендацій з формування англійської компетентності в професійно орієнтованому писемному мовленні

майбутніх аналітиків систем із використанням методики індивідуалізації навчання на основі проведених раніше теоретичних досліджень [6], а також інтерпретації результатів експериментального навчання [5].

Методика індивідуалізованого навчання професійно орієнтованого писемного мовлення призначена для студентів першого курсу спеціальності «Системний аналіз». Практичне застосування цієї методики доцільно реалізовувати протягом першого семестру навчання в межах дисципліни «Іноземна мова загальнотехнічного спрямування», на яку в навчальному плані виділяється 36 аудиторних та 18 позааудиторних академічних годин (на семестр). Згідно із принципом взаємопов'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності, аудиторний час має рівномірно розподілятися на навчання аудіювання, читання, говоріння та письма, тому на роботу за розробленою методикою доцільно приділяти 1 академічну годину заняття, загалом – 18 аудиторних годин на семестр.

Вибір початкового періоду навчання у ВТНЗ для застосування методики індивідуалізації не випадковий: саме в цей час студенти стикаються із психологічними труднощами перехідного етапу навчання (зміна навчального закладу, предметів, оточення, колективу тощо), а також із значними навчальними труднощами (проблема відповідності наявних компетентностей із англійської мови програмним вимогам, зміна характеру матеріалів із загальнонавчальної на професійно орієнтовану мову, зміна методів навчання тощо). Індивідуалізація навчання покликана зробити навчальний процес якомога комфортнішим для студентів, допомагаючи таким чином зняти названі труднощі.

Метою індивідуалізованого навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем є формування та розвиток компетентності студентів у читанні та написанні професійно орієнтованих жанрів писемного мовлення (інструкції до комп'ютерного забезпечення, короткої автобіографії, ділового листа та технічного звіту), спираючись на положення студентоцентрованого та професійно орієнтованого підходів до навчання англійської мови та враховуючи індивідуальні особливості студентів (рівні навченості та мотивації, персональні навчальні стилі тощо).

Для впровадження індивідуалізованого навчання за запропонованою методикою доцільно організувати навчальний процес у такій послідовності:

Провести передекспериментальний зріз для визначення вхідного рівня сформованості компетентності в писемному мовленні, психологічне тестування для визначення особливостей навчальних стилів студентів.

Реалізувати навчання за запропонованою методикою.

Провести післяекспериментальний зріз для визначення вихідного рівня сформованості компетентності в професійно орієнтованому писемному мовленні.

Передекспериментальний зріз рекомендовано проводити на першому занятті з метою визначення рівня сформованості компетентності студентів у писемному мовленні. Завдання зрізу мають включати завдання на оцінку вмінь студентів читати та писати тексти малого та достатнього обсягів, а також визначення рівня розвиненості лексико-граматичних навичок. За сумою балів, отриманих за всі завдання, визначається рівень володіння писемним мовленням студента: достатній (B1), недостатній (A2, A1), високий (B1+). Результати передекспериментального зрізу, а також дані про рівень студента заносяться до атласу групи.

Психологічне тестування проводиться з метою визначення індивідуальних особливостей навчальних стилів студентів (зокрема, провідного каналу кодування при сприйнятті інформації). Перед виконанням завдань психологічного тестування викладач має провести роз'яснювальну бесіду, пояснити, що в тестах не закладено правильної чи неправильної відповіді, що завдання виконуються індивідуально та без стороннього впливу. У якості психологічного опитувальника рекомендується використовувати тест Р. Амтхауера, завдання якого представляються рідною мовою. Результати тесту обробляються за шкалою, представленою в тесті, дані стосовно провідних особливостей навчального стилю студента (переважання візуального каналу, вербального каналу, предметно-практичного каналу сприйняття) вносяться в атлас групи.

Протягом **навчання** за розробленою методикою в майбутніх аналітиків систем необхідно сформувати та розвинути такі навички і вміння професійно орієнтованого писемного мовлення:

1. вміння виділяти в професійно орієнтованому тексті основну інформацію та прогнозувати його зміст;
2. вміння вибирати в тексті головні факти, не звертаючи увагу на другорядні;
3. вміння розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів в опорі на мовну здогадку, контекст;
4. лексичні навички розпізнавання, розуміння та вживання лексичних одиниць у професійно орієнтованому контексті;
5. граматичні навички розпізнавання при читанні та вживання при письмі граматичних форм і структур у професійно орієнтованому контексті;

6. уміння забезпечувати цілісність, зв'язність, завершеність та адресованість професійно орієнтованого тексту;

7. стилістичні вміння, що забезпечують відповідність стилю й жанрам професійно орієнтованого мовлення;

8. уміння композиційно правильно будувати текст виділених жанрів професійно орієнтованого писемного мовлення;

9. уміння оформлювати текст згідно із соціально-культурними нормами англійської мовної спільноти [3, с. 370-390].

Формування та розвиток зазначених вище навичок та вмінь відбувається шляхом застосування розробленої *системи* загальних та індивідуалізованих вправ для навчання професійно орієнтованого писемного мовлення. Система вправ складається із двох підсистем вправ та трьох груп вправ: для індивідуалізованого розвитку вмінь професійно орієнтованого читання, для індивідуалізованого формування мовленнєвих навичок професійно орієнтованого читання й письма, для індивідуалізованого розвитку вмінь професійно орієнтованого письма. Послідовність виконання вправ із системи обумовлюється етапами формування англійської компетентності в писемному мовленні: рецептивним, рецептивно-репродуктивним та продуктивним.

У кожній групі вправ студенти виконують спочатку загальні вправи (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, некомунікативні, умовно-комунікативні та комунікативні, з опорами та без) під керівництвом викладача. Надалі студентам пропонується виконувати індивідуалізовані вправи різних типів.

Адаптувальні вправи першого типу (вправи типу А1) – це вправи із завданнями трьох рівнів складності (А1-1, А1-2, А1-3), розташованих у порядку від найлегшого до найскладнішого (тести з різною кількістю альтернатив, вправи на створення тексту із різним обсягом написаного, вправи із різною складністю операцій (вибір, групування, підстановка) тощо). Студентам із рівнями володіння мовою, нижчими за В1, доцільно пропонувати для виконання завдання А1-1, студентам із рівнем В1 – завдання А1-2, студентам із рівнем В1+ - завдання А1-3.

Адаптувальні вправи другого типу (вправи типу А2) – це вправи, створені із врахуванням особливостей особистісної сфери студентів, їхніх інтересів тощо. Ці вправи мотивують студентів до навчання професійно орієнтованого писемного мовлення, рекомендовані для виконання на початку заняття.

Розвивальні вправи (вправи типу Р) – це вправи, адаптовані до індивідуальних навчальних стилів студентів, а саме – до провідного коду сприйняття інформації: візуального, вербального, предметно-практичного, наприклад, вправи із різними видами опор та формулюванням завдання, пристосованим до характеристик навчальних стилів.

Для того, щоб зняти труднощі організації роботи студентів із різними типами завдань, для перевірки їхнього виконання застосовуються різні види контролю: контроль викладачем, самоконтроль та взаємоконтроль студентів. Певна кількість вправ, зокрема вправи на написання творів професійно орієнтованих жанрів, припадає на самостійну позааудиторну роботу студентів. Для забезпечення ефективної позааудиторної роботи студентам необхідно надавати чіткі завдання посильних обсягів та організувати ефективний зворотний зв'язок. Одним із засобів для проведення індивідуалізованого навчання може слугувати навчальний посібник «Analytical Outlines» [2], розроблений для майбутніх аналітиків систем із виконанням вимог запропонованої методики.

Згідно із даними проведеного методичного експерименту, найефективніше навчання професійно орієнтованого писемного мовлення за запропонованою методикою відбувається за умов, коли в першій частині навчання викладач *рекомендує* студентам для виконання певний тип завдання з індивідуалізованою вправою, а в подальшому студенти *обирають* завдання самостійно.

На останньому занятті семестру з метою визначення досягнутого рівня компетентності студентів у професійно орієнтованому писемному мовленні проводиться **післяекспериментальний зріз**, завдання якого аналогічні завданням попереднього зрізу. Оцінювати писемні твори студентів пропонується за критеріями змістового наповнення, відповідності темі та повноти її розкриття, граматичної, лексичної та орфографічної правильності, логічності викладення, відповідності жанру, формату, композиції та стилю, широти діапазону мовних засобів та обсягу написаного.

Таким чином, для ефективної організації індивідуалізованого навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення необхідно дотримуватись таких рекомендацій:

- застосовувати психологічні та лінгводидактичні тестування із виявлення рівнів навченості та характеристик персональних пізнавальних стилів студентів;

- використовувати на заняттях індивідуалізовані вправи адаптувального та розвивального видів, підбираючи та пропонуючи їх студентам у відповідності до їхніх індивідуальних потреб;

- організувати частину аудиторного заняття, присвячену навчанню професійно орієнтованого писемного мовлення в двоцикловий спосіб, таким чином, щоб студенти виконували в першій його частині загальні вправи, а потім переходили до індивідуалізованих вправ;

- сприяти інтерактивності навчання, застосовувати на аудиторному занятті різні види роботи (фронтальну, парну, групову тощо) та контролю (оцінювання викладачем, взаємооцінювання студентів, самооцінювання);

- забезпечувати ефективність самостійної роботи студентів у позааудиторний час.

Виконання розглянутих вище методичних рекомендації дозволить повною мірою реалізувати переваги методики індивідуалізації англійського професійно орієнтованого писемного мовлення. Перспективою досліджень у цьому напрямку є створення та обґрунтування подальших розробок із індивідуалізації навчання професійно орієнтованого мовлення, зокрема для формування англомовної компетентності в усному мовленні.

Література

1. Индивидуализация в обучении иностранным языкам: учебное пособие (Серия «Методика обучения иностранным языкам») / под ред. Е.И. Пассова, Е.С. Кузнецовой. – Воронеж: НОУ «Интерлингва», 2002. – 40 с.
2. Корнева З. М. Analytical Outlines: основи системної аналітики: навчальний посібник з англійської мови / Корнева З. М., Павловська Ю. В. – К.: Кафедра, 2015. – 340 с.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
4. Николаева С. Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам: монография / Николаева София Юриевна – К. : Вища школа, 1987. – 139 с.
5. Павловська Ю.В. Експериментальна перевірка методики індивідуалізації навчання англомовного професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем / Ю.В. Павловська // Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. – Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка., 2014. – №6 (113). – с. 122-126.
6. Павловська Ю.В. Психологічні передумови індивідуалізації навчання англійської мови майбутніх аналітиків систем / Ю.В. Павловська // Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля (Серія «Педагогіка і психологія») / за ред. О.Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля, 2013. – Випуск 1 (5). – с. 54-58.